

Sportif Başarı Algısını Etkileyen Faktörler Ölçeği (SBAEFÖ): Bir Ölçek Geliştirme Çalışması

Factors Affecting Athletic Success Perception Scale (FAASPS): A Scale Development Study

^{ID} Mustafa Karadağ¹, ^{ID} Fethi Yıldırım², ^{ID} Ercan Gür¹, ^{ID} Dilek Karadağ³

¹ Antrenörlük Eğitimi Pr., Antrenörlük Eğitimi Bölümü, Spor Bilimleri Fakültesi, Fırat Üniversitesi, Elazığ, Türkiye.

² Beden Eğitimi ve Spor, Öğretmen Sıdika Avar Kız Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi, Elazığ İl Millî Eğitim Müdürlüğü, Elazığ, Türkiye.

³ Bağımsız Araştırmacı, Elazığ, Türkiye

ÖZET

Çalışmanın amacı; sporcuların başarı algısını etkileyen faktörleri Engel'in Biyopsikososyal Modeli'ni temel alıp çevresel ve ekonomik dinamiklerle genişleterek; psikolojik, fiziksel-biyolojik, sosyo-kültürel, çevresel ve ekonomik boyutlarıyla bütüncül olarak değerlendirebilen geçerli ve güvenilir bir ölçek aracı geliştirmektir. Metodolojik desenle yürütülen araştırmanın çalışma grubu, iki aşamalı veri toplama sürecine dâhil edilen toplam 1601 lisanslı sporcudan oluşmaktadır. Ölçek geliştirme sürecinde; madde havuzunun işlevliliğini test etmek ve taslak formu arıtmak amacıyla Elazığ ilinde 126 katılımcı ile pilot uygulama yapılmış, ölçeğin psikometrik özelliklerinin (yapı geçerliliği ve güvenilirlik) sınındığı esas uygulama ise Türkiye genelindeki 30 büyükşehirden farklı coğrafi bölgelerin temsiliyeti için tabakalı ve ulaşılabilirlik kısıtları nedeniyle kolayda örnekleme yöntemiyle seçilen 1475 sporcu ile gerçekleştirilmiştir. Verilerin analizinde, Likert tipi sıralı (ordinal) yapıya en uygun kestirim yöntemi olan Diagonally Weighted Least Squares (DWLS) tercih edilmiştir. İstatistiksel işlemlerde AFA, DFA, Cronbach's Alpha, McDonald's Omega, CR, AVE ve HTMT katsayıları ile t-testi ve Anova kullanılmıştır. Analizler sonucunda; psikometrik özellikleri zayıf olan 5 madde elenerek 5 alt boyut ve 20 maddeden oluşan nihai yapı doğrulanmıştır. Doğrulamalı Faktör Analizi (DFA) neticesinde modelin uyum iyiliği indekslerinin mükemmel düzeyde olduğu saptanmıştır (CFI=.998, TLI=.998, RMSEA=.059, SRMR=.024). Ölçeğin iç tutarlılığı ($\alpha=.94$, $\omega=.95$) ve yapı güvenirliliği ($CR>.80$) oldukça yüksek bulunmuş; yakınsak ($AVE>.50$) ve ayrışma ($HTMT<.85$) geçerliliği istatistiksel olarak kanıtlanmıştır. Ayırt edici geçerlik analizlerinde; kadın, millî ve profesyonel sporcuların başarı farkındalıklarının diğer gruplardan anlamlı düzeyde yüksek olduğu belirlenmiştir ($p<.005$). Elde edilen bulgular, "Sportif Başarı Algısını Etkileyen Faktörler Ölçeği (SBAEFÖ)"nin Türk spor kültüründe başarıyı bütüncül ölçebilen, farklı performans düzeylerine duyarlı ve psikometrik açıdan güçlü bir araç olduğunu göstermektedir. Geliştirilen bu ölçek, teorik olarak makro düzeydeki çevresel ve ekonomik faktörleri bireysel algı düzeyine entegre ederek literatüre katkı sağlarken; pratik düzeyde antrenör, spor psikologları ve yöneticilere sporcu gelişimini çok boyutlu değerlendirme imkânı sunmaktadır.

Anahtar kelimeler: Sportif Başarı Algısı, Biyopsikososyal Model, Ölçek Geliştirme, Psikometrik Özellikler, Spor Yönetimi.

ABSTRACT

The aim of this study is to develop a valid and reliable measurement instrument capable of holistically evaluating the factors affecting athletes' perception of success by building upon Engel's Biopsychosocial Model and integrating environmental and economic dimensions, thus encompassing psychological, physical-biological, socio-cultural, environmental, and economic factors. The sample of this methodologically designed research consisted of a total of 1,601 licensed athletes included in a two-stage data collection process. During the scale development process, a pilot study was conducted with 126 participants in Elazığ province to test the functionality of the item pool and refine the draft form. The main study, in which the psychometric properties (construct validity and reliability) of the scale were tested, was carried out with 1,475 athletes. These participants were selected from 30 metropolitan cities across Turkey using stratified sampling to ensure regional representation, and convenience sampling due to accessibility constraints. For data analysis, Diagonally Weighted Least Squares (DWLS), the most suitable estimation method for the ordinal nature of Likert-type data, was preferred. Exploratory Factor Analysis (EFA), Confirmatory Factor Analysis (CFA), Cronbach's Alpha, McDonald's Omega, Composite Reliability (CR), Average Variance Extracted (AVE), and Heterotrait-Monotrait (HTMT) ratio, along with t-tests and ANOVA, were utilized in the statistical procedures. As a result of the analyses, 5 items with weak psychometric properties were eliminated, and a final structure consisting of 5 sub-dimensions and 20 items was confirmed. Confirmatory Factor Analysis (CFA) revealed that the goodness-of-fit indices of the model were at an excellent level (CFI=.998, TLI=.998, RMSEA=.059, SRMR=.024). The internal consistency ($\alpha=.94$, $\omega=.95$) and composite reliability ($CR>.80$) of the scale were found to be highly robust, while convergent ($AVE>.50$) and discriminant ($HTMT<.85$) validities were statistically established. Furthermore, discriminant validity analyses indicated that the success awareness levels of female, national, and professional athletes were significantly higher compared to other groups ($p<.005$). The findings demonstrate that the "Factors Affecting Athletic Success Perception Scale (FAASPS)" is a psychometrically robust tool capable of holistically measuring success within the Turkish sports culture and is highly sensitive to different performance levels. Theoretically, the developed scale contributes to the literature by integrating macro-level environmental and economic factors into individual perception; practically, it provides coaches, sports psychologists, and managers with a multidimensional framework to evaluate athlete development.

Keywords: Athletic Success Perception, Biopsychosocial Model, Scale Development, Psychometric Properties, Sports Management.

Sorumlu yazar: Fethi Yıldırım

Millî Eğitim Bakanlığı, Elazığ

E-mail: fethi23yildirim@hotmail.com ORCID ID: 0000-0001-8420-0576

Geliş tarihi (Received): 17.01.2026 Kabul tarihi (Accepted): 22.09.2026 Yayın Tarihi (Published): 30.09.2026

1. Giriş

Modern spor endüstrisinde "başarı" kavramı, uzun yıllar boyunca yalnızca fiziksel kapasitenin, biyomekanik verimliliğin veya antrenman sıklığının bir çıktısı olarak değerlendirilmiştir (Baker ve Horton, 2004). Ancak 21. yüzyıl spor bilimleri literatürü, atletik performansın sadece fizyolojik parametrelerle açıklanamayacak kadar karmaşık; biyolojik, psikolojik, sosyo-kültürel ve ekonomik dinamiklerin iç içe geçtiği çok katmanlı bir yapı olduğunu ortaya koymaktadır (De Bosscher ve ark., 2006). Engel (1977)'in tıp alanında geliştirdiği ve daha sonra spor bilimlerine uyarlanan Biyopsikososyal Model, sporcunun sürdürülebilir başarısının, organizmanın biyolojik sınırları kadar, içinde bulunduğu çevresel koşullar ve psikolojik sağlamlığı ile de doğrudan ilişkili olduğunu savunmaktadır. Nitekim son beş yıl içerisinde yapılan güncel araştırmalar (Ayrancı ve Aydın, 2025; Wang ve ark., 2025), sporda elit düzey başarının salt genetik yetenekten ziyade, sporcunun etrafında şekillenen ekonomik altyapı ve sosyo-kültürel destek mekanizmaları ile güçlü bir korelasyon içinde olduğunu kanıtlamaktadır. Bu bağlamda sportif başarı; genetik potansiyel ile çevresel fırsatların kesişim noktasında şekillenen dinamik bir süreçtir. Bu araştırma, sportif başarıyı izole bir performans çıktısından ziyade; birey ile çevresi arasındaki dinamik etkileşimi esas alan bütüncül bir ekosistem olarak tanımlamaktadır (Engel, 1977).

Ulusal ve uluslararası alanyazın incelendiğinde, sportif başarıyı etkileyen faktörlerin belirlenmesine yönelik çok sayıda araştırmanın yapıldığı görülmektedir (Hasırcı, 1998; Zeren, 2014). Ancak mevcut çalışmaların desenleri incelendiğinde, araştırmacıların genellikle performansı etkileyen faktörleri bütüncül bir model yerine parçalı yaklaşımlarla ele aldığı dikkat çekmektedir (Şirin ve ark., 2008). Benzer şekilde, sporcuların başarı veya başarısızlıklarını neye atfettiklerini inceleyen yükleme çalışmaları, performansın sürecinden ziyade algılanan sonucuna odaklanmaktadır (Tekin ve Sanioğlu, 2004).

Bununla birlikte, spor psikolojisi alanında yapılan güncel araştırmalarda; antrenör liderlik tarzlarının sporcu tatmini üzerindeki etkisi (Başgöl, 2021), stres yönetimi ve kaygı düzeyleri veya zihinsel dayanıklılık (Varol, 2024) gibi spesifik psikolojik değişkenlerin incelendiği görülmektedir. Şüphesiz bu çalışmalar, ilgili değişkenlerin performans üzerindeki etkisini derinlemesine anlamak adına alan yazına değerli katkılar sunmaktadır. Ancak, bir sporcunun psikolojik olarak maça hazır olması; antrenman yaptığı tesisin niteliği (çevresel faktör), kullandığı ekipmanın kalitesi (ekonomik faktör) veya sosyal çevresinden aldığı destek (sosyo-kültürel faktör) ile desteklenmediği süreç, "başarı" olgusunun eksik tanımlanmasına neden olmaktadır.

Literatürdeki bir diğer önemli kısıtlılık ise ölçme araçlarının kültürel ve yapısal geçerliği ile ilgilidir. Türkiye’de kullanılan ölçeklerin büyük bir bölümü, Batı kültüründe geliştirilmiş araçların Türkçe uyarlamalarıdır (Hasırcı, 1998; Karafil ve ark., 2021). Bu ölçekler, geliştirildikleri ülkelerin spor altyapısına ve ekonomik refah düzeyine göre tasarlandığından, Türk spor kültürüne özgü altyapı yetersizlikleri, malzeme teminindeki ekonomik güçlükler veya aile/çevre baskısı gibi yerel dinamikleri ölçmede yetersiz kalabilmektedir. Nitekim kış sporları (Aslan, 2019) ve okçuluk (Çorba, 2024) gibi spesifik branşlardaki başarıyı inceleyen çalışmalar veya futbol akademileri (Genç, 2022) ve güreşçiler (Varol, 2024) gibi belirli gruplara odaklanan araştırmalar, alan spesifik değerli veriler sunsa da sporcuyu çevreleyen ekosistemi tek bir modelde birleştiren özgün bir ölçme aracı eksikliği literatürde, özellikle Türk spor bilimleri alanında, net bir boşluk olarak durmaktadır.

Bu gereksinimden hareketle tasarlanan bu araştırma; sportif başarıyı etkileyen faktörleri tekil boyutlara indirgemek yerine, Türk spor kültürüne özgü dinamikleri de kapsayacak şekilde çok boyutlu ve etkileşimli bir yapıda incelemeyi hedeflemektedir. Bu bağlamda çalışma, Engel'in (1977) Biyopsikososyal Modeli'nin psikolojik, fiziksel ve sosyal altyapısını temel alırken De Bosscher ve arkadaşlarının (2006) makro düzeyde (ülke politikaları, tesisleşme yatırımları, finansal destek) ele aldığı uluslararası başarı kriterlerini bireysel sporcunun "mikro düzeydeki algısına" indirgeyerek genişletilmiş bir model sunmaktadır. Klasik modele "Çevresel" ve "Ekonomik"

boyutların eklenmesinin temel kuramsal gerekçesi; sporcunun psikolojik sağlamlığının ve fizyolojik kapasitesinin, antrenman yaptığı fiziksel çevre (tesis, ekipman) ve sahip olduğu finansal imkânlardan (sponsorluk, malzeme temini) bağımsız olarak değerlendirilemeyeceği gerçeğidir. Bu doğrultuda çalışmanın temel amacı; sporcuların başarısını etkileyen Psikolojik, Fiziksel-Biyolojik, Sosyo-Kültürel, Çevresel ve Ekonomik faktörleri bütüncül olarak ölçekbilen “Sportif Başarı Algısını Etkileyen Faktörler Ölçeği (SBAEFÖ)” nin geliştirilmesi ve psikometrik özelliklerinin (geçerlik ve güvenirlik) sınanmasıdır. Geliştirilen bu özgün ölçek aracının, spor bilimleri literatüründeki bütüncül değerlendirme eksikliğini gidermesi; antrenörlere, yöneticilere ve politika yapıcılara ise sporcu performansını artırmaya yönelik müdahalelerde kullanabilecekleri bilimsel bir zemin sunması beklenmektedir.

2. Yöntem

2.1. Araştırma Modeli

Ölçek geliştirme (scale development) metodolojisine dayanan bu çalışma, Engel (1977)’in Biyopsikososyal Modeli temel alınıp çok boyutlu olarak genişletilerek tasarlanan "Sportif Başarı Algısını Etkileyen Faktörler Ölçeği (SBAEFÖ)"nin geliştirilmesi ve psikometrik özelliklerinin (geçerlik ve güvenirlik) sınanması amacıyla yürütülen metodolojik bir araştırmadır. Araştırma deseni, geniş kitlelerden elde edilen verilerle mevcut durumun betimlenmesini sağlayan genel tarama (survey) modeline dayandırılmıştır (Creswell, 2014).

2.2. Evren-Örneklem

Araştırmanın evrenini Türkiye genelindeki farklı branşlarda (futbol, basketbol, voleybol, atletizm, mücadele sporları vb.) aktif spor yapan yaklaşık 2.5 milyon lisanslı sporcu (Gençlik ve Spor Bakanlığı [GSB], 2025) oluşturmaktadır. Örneklem seçiminde farklı coğrafi bölgelerin temsiliyetini sağlamak amacıyla tabakalı ve aktif sporculara ulaşım kolaylığı/maliyet etkinliği sağlamak amacıyla kolayda örnekleme yöntemleri bir arada kullanılmıştır. Tabakalı örnekleme aşamasında, Türkiye genelindeki lisanslı sporcu havuzunun demografik dağılımı referans alınarak, her bir tabakaya (ile) düşen katılımcı sayısı ilgili ilin lisanslı sporcu yoğunluğuna orantılı olarak belirlenmiştir. İstatistiksel gücü korumak adına her bir alt tabakadan asgari 30 katılımcıya ulaşılması standart bir ölçüt olarak benimsenmiştir.

2.3. Veri Toplama Araçları

Kişisel Bilgi Formu: Araştırmacılar tarafından hazırlanan bu form; katılımcıların cinsiyet, yaş, eğitim durumu, spor türü (bireysel/takım), spor yaşı, haftalık antrenman süresi, millilik durumu ve performans düzeyi (amatör/profesyonel) gibi demografik niteliklerini belirlemeye yönelik sorulardan oluşmaktadır.

Sportif Başarı Algısını Etkileyen Faktörler Ölçeği (SBAEFÖ): Ölçek maddeleri oluşturulurken öncelikle başarı algısı üzerine sistematik bir literatür taraması yapılmış, ardından aktif sporculardan oluşan bir odak gruba (n=10) görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Elde edilen veriler, Engel’in (1977) Biyopsikososyal Modeli’nin çok boyutlu çatısı merkeze alınarak; De Bosscher ve ark. (2006) ile Baker ve Horton’un (2004) çalışmalarıyla desteklenmiş ve sportif başarıyı etkileyen psikolojik, fiziksel-biyolojik, sosyo-kültürel, çevresel ve ekonomik boyutları kapsayacak bütüncül bir yapıda oluşturulmuştur. Başlangıçta 25 maddeden oluşan ve 5’li Likert tipinde derecelendirilen orijinal taslak formda yer alan ters kodlanmış 5 madde (4, 8, 15, 20 ve 24), pilot uygulama sonrasında madde-toplam korelasyonlarının negatif veya .30 sınırının altında kalması ve AFA faktör yüklerinin düşük olması gerekçeleriyle analiz dışı bırakılmıştır.

Ölçek Geliştirme Süreci ve Verilerin Toplanması: Ölçek geliştirme süreci metodolojik standartlar (Comrey ve Lee, 1992) doğrultusunda sistematik olarak dört aşamada yürütülmüştür. Birinci aşamada, odak grup görüşmeleri ve literatür taraması ile 25 maddelik taslak havuz

oluşturulmuştur. İkinci aşamada, kapsam geçerliği için alanında uzman 5 akademisyenin (3 spor bilimleri uzmanı, 2 eğitimde ölçme ve değerlendirme uzmanı) görüşlerine başvurulmuştur. Uzman değerlendirmeleri, Davis (1992) tekniğine uygun olarak hazırlanan 4'lü dereceleme formu üzerinden gerçekleştirilmiş olup; hesaplanan Madde Kapsam Geçerlik İndeksi (I-CVI) değerlerinin tüm maddeler için .80 ile 1.00 aralığında değiştiği, genel Ölçek Kapsam Geçerlik İndeksi (S-CVI) skorunun ise .92 olduğu saptanarak kapsam geçerliği kanıtlanmıştır. Üçüncü aşamada (Ön Test), taslak formun dilsel anlaşılabilirliğini ve madde işlerliğini test etmek amacıyla Elazığ ilinde aktif spor yapan 126 katılımcı ile pilot uygulama (AFA) gerçekleştirilmiştir. Dördüncü ve son aşamada (Son Test) ise, ölçeğin nihai faktör yapısını sınamak amacıyla Türkiye'nin 30 büyükşehirinden seçilen 1475 sporcu ile geniş ölçekli ana uygulama (DFA) yürütülmüştür.

Veriler 1 Eylül 2025 ile 30 Kasım 2025 tarihleri arasında çevrimiçi (Google Forms) ve yüz yüze anket teknikleri kullanılarak araştırmacılar tarafından toplanmıştır. Anketlerin cevaplanma süresi ortalama 10-12 dakika sürmüştür olup, eksik veya hatalı veri girişi saptanan 45 anket formu liste bazında silme yöntemiyle veri setinden çıkarılmıştır.

Etik Prosedür ve Onam: Araştırmanın veri toplama sürecine başlanmadan önce, Fırat Üniversitesi Sosyal ve Beşeri Bilimler Araştırmaları Etik Kurulu'ndan etik onay (Karar Tarihi: 07.07.2025, Karar Sayısı: 2025/16-22) ve T.C. Gençlik ve Spor Bakanlığı'ndan yasal araştırma izni (Tarih: 28.08.2025, Sayı: E-36592570-605-11796503) alınmıştır. Tüm araştırma süreci Helsinki Bildirgesi etik ilkelerine tam uyum çerçevesinde yürütülmüştür. Araştırma sürecinde 18 yaş ve üzeri katılımcılardan "Gönüllü Onam Formu", 18 yaşından küçük sporculardan ise yasal vasilerinin onayını içeren "Veli İzin Onam Formu" alınmıştır. Gerekli onayı bulunmayan hiçbir sporcu örnekleme dâhil edilmemiştir.

2.4. Verilerin Analizi

Verilerin istatistiksel işlemleri IBM SPSS 26.0 ve Jamovi (The jamovi project, 2024) yazılımlarıyla gerçekleştirilmiştir. Veri temizliği, normallik testleri (Field, 2013) ve betimsel istatistikler SPSS ile; yapı geçerliği ise Jamovi üzerinden Doğrulamalı Faktör Analizi (CFA) ile sınanmıştır. Ayrıca, verilerin tek bir kaynaktan toplanmasından doğabilecek Ortak Yöntem Yanlılığını (Common Method Bias) kontrol etmek amacıyla Harman'ın Tek Faktör Testi (Podsakoff ve ark., 2003) uygulanmış; tek faktörün açıkladığı varyans %38.4 bulunarak %50 kritik eşiğinin altında kalmış ve veri setinde yöntem yanlılığı olmadığı doğrulanmıştır. Verilerin sıralı (ordinal) yapısı ve çok değişkenli normallik varsayımından sapması nedeniyle, parametre kestiriminde sıralı veriler için en güçlü ve sapmasız sonuçları üreten Köşegen Ağırlıklı En Küçük Kareler (Diagonally Weighted Least Squares- DWLS) yöntemi tercih edilmiştir. Model uyumu χ^2/sd , RMSEA, SRMR, CFI ve TLI indeksleri ile değerlendirilmiştir. Güvenirlik analizlerinde Cronbach's Alpha (α), McDonald's Omega (ω) ve Yapı Güvenirliği (CR) katsayıları; yakınsak geçerlik için Ortalama Açıklanan Varyans (AVE), ayırt edici geçerlik için ise Fornell-Larcker (1981) kriteri olan AVE karekök katsayısı ve Heterotrait-Monotrait (HTMT) oranı kullanılmıştır. Analizlerde istatistiksel anlamlılık düzeyi $p < .05$ olarak kabul edilmiştir.

3. Bulgular

Sportif Başarı Algısını Etkileyen Faktörler Ölçeği'nin (SBAEFÖ) geçerlik ve güvenirlik bulguları, ölçek geliştirme sürecinin kuramsal akışına uygun olarak sunulmuştur. Ön test verileri madde işleyişinin değerlendirilmesi amacıyla analiz edilmiş; nihai faktör yapısı ve doğrulamalı analizler ise yalnızca ana uygulama (son test) verileri üzerinden yürütülmüştür.

Tablo 1. Araştırma kapsamındaki 30 büyükşehir ve pilot ilin (Elazığ) katılımcı dağılımı (N =1601)

Şehir	f	%	Şehir	f	%
Adana	41	2,6	Kayseri	37	2,3
Ankara	54	3,4	Kocaeli	36	2,2
Antalya	39	2,4	Konya	34	2,1
Aydın	33	2,1	Malatya	98	6,1
Balıkesir	99	6,2	Manisa	28	1,7
Bursa	32	2,0	Mardin	96	6,0
Denizli	30	1,9	Mersin	67	4,2
Diyarbakır	31	1,9	Muğla	38	2,4
Elazığ (Pilot)	126	7,9	Ordu	29	1,8
Erzurum	39	2,4	Sakarya	94	5,9
Eskişehir	35	2,2	Samsun	35	2,2
Gaziantep	34	2,1	Şanlıurfa	30	1,9
Hatay	34	2,1	Tekirdağ	35	2,2
İstanbul	121	7,6	Trabzon	31	1,9
İzmir	33	2,1	Van	97	6,1
Kahramanmaraş	35	2,2	Toplam	1601	100,0

Araştırma grubunu oluşturan katılımcıların şehirlere göre dağılımı Tablo 1’de sunulmuştur. Toplam 1601 lisanslı sporcudan oluşan örneklem, Türkiye genelindeki 31 farklı ili kapsamaktadır. Dağılım incelendiğinde; katılımcıların en yoğun olduğu illerin başında araştırmanın pilot uygulama merkezi olan Elazığ (f=126; %7,9) gelmektedir. Bunu sırasıyla İstanbul (f=121; %7,6), Balıkesir (f=99; %6,2), Malatya (f=98; %6,1), Van (f=97; %6,1), Mardin (f=96; %6,0) ve Sakarya (f=94; %5,9) izlemektedir. Diğer illerin katılımcı sayıları ise birbirine yakın oranlarda (yaklaşık %1,7 - %4,2 aralığında) dağılım göstermektedir. Bu tablo, verilerin sadece belirli bir bölgeden değil, Türkiye’nin farklı coğrafi ve demografik özelliklerini temsil eden geniş bir örneklem grubundan (Pilot: 1 İl + Esas Uygulama: 30 İl) toplandığını göstermektedir.

Tablo 2. Ön test ve son test gruplarının demografik özelliklerine ilişkin dağılımlar

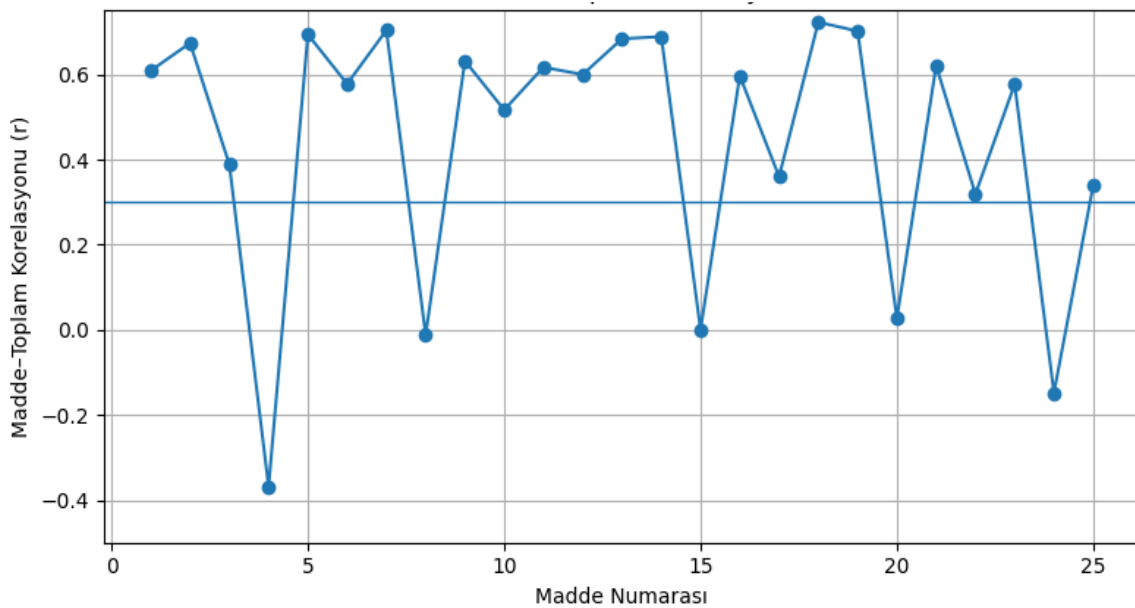
Ön test Grubu				Son Test Grubu		
Değişken	Kategori	f	%	Kategori	f	%
Cinsiyet	Erkek	73	57.9	Erkek	776	52.6
	Kadın	53	42.1	Kadın	699	47.4
Yaş	15–18	54	42.9	15–18	415	28.1
	19–21	29	23.0	19–21	507	34.4
	22–25	19	15.1	22–25	333	22.6
	26+	24	19.0	26+	220	14.9
	İlkokul	0	0	İlkokul	10	0.7
Eğitim	Ortaokul	4	3.2	Ortaokul	30	2.0
	Lise	40	31.7	Lise	215	14.6
	Üniversite	77	61.1	Üniversite	1172	79.5
	Yüksek Lisans/Doktora	5	4.0	Yüksek Lisans/Doktora	48	3.3
	Bireysel	68	54.0	Bireysel	647	43.9
Spor Türü	Takım	58	46.0	Takım	828	56.1
	≤3 yıl	28	22.2	≤3 yıl	253	17.2
Spor Yaşı	4–7 yıl	48	38.1	4–7 yıl	471	31.9
	8–11 yıl	33	26.2	8–11 yıl	495	33.6
	12+ yıl	17	13.5	12+ yıl	256	17.4
Haftalık Antrenman	≤4 saat	45	35.7	≤4 saat	441	29.9
	5–8 saat	37	29.4	5–8 saat	484	32.8
	9–12 saat	33	26.2	9–12 saat	400	27.1

Ön test Grubu				Son Test Grubu		
Değişken	Kategori	f	%	Kategori	f	%
Milli Sporcu	13+ saat	11	8.7	13+ saat	150	10.2
	Evet	22	17.5	Evet	302	20.5
	Hayır	104	82.5	Hayır	1173	79.5
Spor Seviyesi	Amatör	79	62.7	Amatör	982	66.6
	Profesyonel	47	37.3	Profesyonel	493	33.4
Toplam (N)		126	100.0		1475	100.0

Ön Test Grubu (Elazığ İli, N = 126): Pilot uygulama kapsamında Elazığ ilinden araştırmaya dâhil edilen 126 katılımcının demografik profili incelendiğinde; grubun %57.9'unun erkek, %42.1'inin kadın sporculardan oluştuğu ve yaş dağılımının ağırlıklı olarak 15-18 yaş (%42.9) ile 19-21 yaş (%23.0) aralığında yoğunlaştığı görülmektedir. Eğitim düzeyi bakımından katılımcıların büyük çoğunluğu üniversite (%61.1) ve lise (%31.7) mezunu olup; branş dağılımı bireysel (%54.0) ve takım (%46.0) sporları arasında dengeli bir yapı sergilemektedir. Sportif deneyim ve antrenman yükü değerlendirildiğinde; sporcuların en büyük diliminin (%38.1) 4-7 yıl arası deneyime sahip olduğu, haftalık antrenman sürelerinin ise ağırlıklı olarak 8 saate kadar (%35.7'si ≤ 4 saat; %29.4'ü 5-8 saat) değiştiği saptanmıştır. Performans düzeyi açısından örneklemin %17.5'i milli sporcu statüsünde iken, %37.3'ü profesyonel kategoride yer almaktadır. Elde edilen bu dağılım, pilot uygulamanın temel amacı olan madde işlerliğini test etmek için gerekli demografik çeşitliliği ve heterojenliği sağlamaktadır.

Son Test Grubu (30 Büyükşehir, N = 1475): Araştırmanın esas uygulama aşaması, Türkiye'nin 30 büyükşehirinden seçilen 1475 sporcu ile yürütülmüştür. Katılımcıların %52.6'sı erkek, %47.4'ü kadın olup; yaş dağılımı ağırlıklı olarak 19-21 yaş (%34.4) aralığındadır. Eğitim düzeyi incelendiğinde, grubun büyük çoğunluğunun üniversite (%79.5) öğrencisi veya mezunu olduğu görülmektedir. Sportif özellikler bakımından; katılımcıların %56.1'i takım sporlarıyla uğraşmakta, %66.6'sı amatör düzeyde performans sergilemekte ve %20.5'i milli sporcu statüsünde bulunmaktadır. Spor deneyimi açısından en yüksek yoğunlaşma 8-11 yıl (%33.6) grubunda iken, haftalık antrenman süreleri genellikle 5-8 saat (%32.8) aralığındadır. Bu demografik ve sportif çeşitlilik, SBAEFÖ'nün geçerlik ve güvenilirlik analizleri için güçlü bir temsil yeteneği sunmaktadır.

Grafik 1. Ön test uygulamasına ait madde-toplam korelasyon değerleri (N = 126)

Madde Analizi ve Pilot Uygulama Bulguları

Ölçeğin psikometrik işlevliğini test etmek amacıyla Elazığ ilinde gerçekleştirilen pilot uygulama (N=126) sonuçları ve madde-toplam korelasyonları Grafik 1’de sunulmuştur. Madde ayırt ediciliği için kabul edilebilir alt sınır $r \geq .30$ olarak belirlenmiştir. Analizler neticesinde; madde-toplam korelasyonları .30 eşik değerinin altında kalan ve ters kodlanan 5 madde (SBAEFÖ 4, 8, 15, 20 ve 24) yapısal uyumu bozdukları gerekçesiyle ölçekten çıkarılmıştır. Kalan maddelerin büyük çoğunluğunun $r \geq .50$ düzeyinde yüksek ayırt ediciliğe sahip olduğu ve ölçeğe anlamlı katkı sağladığı belirlenmiştir. Bu arıtma işlemi sonucunda, 20 maddeden oluşan nihai form elde edilmiş ve sonraki doğrulayıcı analizler bu yapı üzerinden yürütülmüştür.

Tablo 3. Ön test grubuna ilişkin madde analizi sonuçları, ayırt edicilik düzeyleri ve madde eleme kararları

Madde Kodu	Madde Türü	Madde–Toplam Korelasyonu	Cronbach’s α (Madde Silinirse)	AFA Faktör Yüğü	Psikometrik Değerlendirme	Karar
SBAEFÖ1	Düz	0.609	0.852	0.70	Yüksek korelasyon, güçlü yük	Korundu
SBAEFÖ2	Düz	0.674	0.850	0.75	Yüksek iç tutarlılık	Korundu
SBAEFÖ3	Düz	0.389	0.859	0.54	Kabul edilebilir	Korundu
SBAEFÖ4	Ters	–0.369	0.881	0.21	Negatif korelasyon, düşük yük	Çıkarıldı
SBAEFÖ5	Düz	0.694	0.849	0.73	Güçlü madde	Korundu
SBAEFÖ6	Düz	0.578	0.853	0.70	Güçlü faktör temsili	Korundu
SBAEFÖ7	Düz	0.704	0.850	0.76	Çok iyi korelasyon	Korundu
SBAEFÖ8	Ters	–0.012	0.874	0.19	Anlamsız korelasyon	Çıkarıldı
SBAEFÖ9	Düz	0.632	0.852	0.75	Yüksek faktör yükü	Korundu
SBAEFÖ10	Düz	0.517	0.855	0.63	Kabul edilebilir	Korundu
SBAEFÖ11	Düz	0.617	0.851	0.72	Güçlü temsil	Korundu
SBAEFÖ12	Düz	0.600	0.853	0.73	Güçlü temsil	Korundu
SBAEFÖ13	Düz	0.684	0.850	0.75	Yüksek tutarlılık	Korundu
SBAEFÖ14	Düz	0.689	0.851	0.76	Yüksek faktör yükü	Korundu
SBAEFÖ15	Ters	0.001	0.873	0.24	Çok düşük korelasyon	Çıkarıldı
SBAEFÖ16	Düz	0.597	0.852	0.63	Kabul edilebilir	Korundu
SBAEFÖ17	Düz	0.360	0.860	0.35	Sınırdan ama kabul	Korundu
SBAEFÖ18	Düz	0.723	0.849	0.79	Çok güçlü madde	Korundu
SBAEFÖ19	Düz	0.702	0.849	0.78	Çok güçlü madde	Korundu
SBAEFÖ20	Ters	0.027	0.872	0.18	Çok düşük yük	Çıkarıldı
SBAEFÖ21	Düz	0.621	0.852	0.70	Güçlü temsil	Korundu
SBAEFÖ22	Düz	0.319	0.861	0.39	Sınırdan ama kabul	Korundu
SBAEFÖ23	Düz	0.577	0.853	0.72	Kabul edilebilir	Korundu
SBAEFÖ24	Ters	–0.148	0.878	0.22	Negatif korelasyon	Çıkarıldı
SBAEFÖ25	Düz	0.339	0.861	0.45	Kabul edilebilir	Korundu

Pilot uygulama (N=126) verileri üzerinden gerçekleştirilen madde analizi sonuçları ve madde eleme kararları Tablo 3’te özetlenmiştir. Madde ayırt ediciliği için referans alınan $r \geq .30$ ölçütü doğrultusunda yapılan değerlendirmede; ters kodlanmış 5 maddenin (SBAEFÖ 4, 8, 15, 20 ve 24) madde-toplam korelasyonlarının negatif veya kabul sınırının altında olduğu (–.369 ile .027 aralığında) ve AFA faktör yüklerinin literatürde kabul gören .30 değerinin altında kalarak zayıf kaldığı tespit edilmiştir. Söz konusu maddelerin ölçekten çıkarılması durumunda iç tutarlılık katsayısında (α) artış gözlenmesi, bu maddelerin yapısal uyumu bozduğunu doğrulamıştır.

Tablo 4. Ön test formuna (25 ve 20 madde) ilişkin KMO ve Bartlett testi sonuçları ile açıklanan varyans ve güvenirlik katsayıları (ön test, n=126)

Madde Seti	Madde Sayısı	KMO	Bartlett χ^2	df	p	Cronbach's α	Faktör Sayısı	Kümülatif Varyans (%)	Açıklama
SBAEFÖ	25	0.870	1728.224	300	<.001*	0.863	5	60.59	Bazı ters ve düşük performanslı maddeler belirlendi.
SBAEFÖ	20	0.897	1479.815	190	<.001*	0.933	5	66.76	Ön test bulguları (madde-toplam korelasyonları ve AFA yükleri) ve içeriksel değerlendirme sonucunda SBAEFÖ4, 8, 15, 20 ve 24 maddeleri ölçekten çıkarılmıştır.

*p<0,05

Açımlayıcı Faktör Analizi (AFA), Likert tipi verilerin sıralı (ordinal) yapısına en uygun yöntem olan polikhorik korelasyon matrisi üzerinden; Principal Axis Factoring (PAF) faktörleştirme yöntemi ve Promax döndürme tekniği kullanılarak yürütülmüştür. Analiz sonucunda 5 faktörlü yapının tüm özdeğerlerinin (eigenvalue) 1'in üzerinde olduğu ve maddelerde .32 üzerinde bir binişiklik (çapraz yüklenme- cross loading) sorunu yaşanmadığı tespit edilmiştir. Tablo 4'te sunulan karşılaştırmalı analiz sonuçlarına göre; 25 maddelik taslak yapıda .870 olan KMO değeri, psikometrik performansı zayıf bulunan 5 maddenin (SBAEFÖ 4, 8, 15, 20, 24) elenmesiyle 20 maddelik nihai formda .897'ye yükselmiştir. Bartlett Küresellik Testi sonucunun her iki aşamada da anlamlı çıkması (p<.05), verilerin faktör analizi için uygunluğunu kanıtlamaktadır. Madde arıtma işlemi neticesinde, ölçeğin açıkladığı toplam varyans oranı %60.59'dan %66.76'ya; iç tutarlılık katsayısı (α) ise .863'ten .933'e ulaşmıştır.

Tablo 5. Sportif Başarı Algısını Etkileyen Faktörler Ölçeği (SBAEFÖ) doğrulayıcı faktör analizi sonuçları (son test, n=1475)

Alt Boyut	Madde Kodu	Ortalama	SS	Std. Faktör Yüğü (β)	Madde-Toplam Korelasyonu	Cronbach's α (Alt Boyut)
Psikolojik	SBAEFÖ1	4.21	0.91	0.850	0.654	0.87
	SBAEFÖ2	4.19	0.96	0.826	0.711	
	SBAEFÖ3	3.92	1.04	0.631	0.499	
	SBAEFÖ5	4.27	0.96	0.868	0.687	
Fiziksel-Biyolojik	SBAEFÖ6	4.15	0.97	0.725	0.659	0.86
	SBAEFÖ7	4.24	0.92	0.844	0.714	
	SBAEFÖ9	4.19	0.93	0.772	0.706	
	SBAEFÖ10	4.10	1.01	0.612	0.593	
Sosyo-Kültürel	SBAEFÖ11	4.18	0.94	0.712	0.685	0.88
	SBAEFÖ12	4.18	0.90	0.783	0.688	
	SBAEFÖ13	4.21	0.90	0.806	0.698	
	SBAEFÖ14	4.22	0.91	0.865	0.714	
Çevresel	SBAEFÖ16	4.17	0.95	0.736	0.669	0.82
	SBAEFÖ17	3.68	1.19	0.414	0.369	

Alt Boyut	Madde Kodu	Ortalama	SS	Std. Faktör Yüğü (β)	Madde–Toplam Korelasyonu	Cronbach's α (Alt Boyut)
Ekonomik	SBAEFÖ18	4.15	0.97	0.831	0.616	0.84
	SBAEFÖ19	4.21	0.92	0.829	0.700	
	SBAEFÖ21	4.14	0.94	0.789	0.656	
	SBAEFÖ22	4.16	0.92	0.413	0.670	
	SBAEFÖ23	4.16	0.93	0.767	0.682	
	SBAEFÖ25	3.99	1.04	0.556	0.624	
Toplam ölçek	20 madde	4.14	0.66	-	-	0.94

$p < 0,05$

SBAEFÖ'nün 20 maddelik nihai yapısına ilişkin doğrulayıcı faktör analizi sonuçları ve tanımlayıcı istatistikler Tablo 5'te sunulmuştur. Madde ortalamalarının 3.68 ile 4.27 aralığında değişmesi, veri setinde tavan veya taban etkisinin bulunmadığını göstermektedir. Standartlaştırılmış faktör yükleri .413 ile .868 aralığında sıralanmış olup, tüm yük değerlerinin istatistiksel olarak anlamlı olduğu ($p < .05$) saptanmıştır. Madde ayırt ediciliğini gösteren madde-toplam korelasyonları .369 ile .711 arasında değişmekte; alt boyutların iç tutarlılık katsayıları (α) .82 ile .88 arasında, toplam ölçek ise .94 düzeyinde yüksek güvenirlik sergilemektedir. Faktör yükleri .40 sınırına yakın seyreden SBAEFÖ17 ve SBAEFÖ22 maddeleri; kuramsal yapının içerik geçerliğini sağlamaları ve ölçekten çıkarılmalarının güvenirliğe marjinal bir katkı sunmayacak olması nedeniyle modelde korunmuştur.

Tablo 6. Doğrulayıcı faktör analizi kapsamında elde edilen Yapı Güvenirliği (CR) ve Ortalama Açıklanan Varyans (AVE) değerleri

Alt Boyut	Madde Sayısı	CR	AVE	$\sqrt{AVE}$
Psikolojik	4	0.86	0.59	0.77
Fiziksel-Biyolojik	4	0.83	0.56	0.75
Sosyo-Kültürel	4	0.87	0.60	0.77
Çevresel	4	0.80	0.53	0.73
Ekonomik	4	0.82	0.57	0.76

SBAEFÖ'nün yapısal eşitlik modellemesine dayalı güvenirlik ve geçerlik parametreleri Tablo 6'da sunulmuştur. Analiz sonuçlarına göre; tüm alt boyutlara ait Yapı Güvenirliği (Composite Reliability- CR) değerlerinin .80 ile .87 aralığında değiştiği ve literatürde kabul gören .70 eşik değerinin üzerinde olduğu görülmektedir. Bu durum, ölçeğin iç tutarlılığının sadece Cronbach's Alpha ile değil, yapısal düzeyde de yüksek olduğunu kanıtlamaktadır. Yakınsak geçerliğin temel göstergesi olan Ortalama Açıklanan Varyans (AVE) değerlerinin ise .53 ile .60 aralığında gerçekleşerek .50 sınırını aştığı saptanmıştır. Bu bulgu, her bir faktörün kendi maddelerindeki varyansı açıklama gücünün yeterli olduğunu ve yakınsak geçerliğin sağlandığını göstermektedir. Ayrıca, ayrışma geçerliğinin ön koşulu olan AVE karekök değerlerinin ($\sqrt{AVE}$), ilgili yapıların ayırt ediciliği için güçlü bir istatistiksel zemin oluşturduğu belirlenmiştir.

Tablo 7. Sportif Başarı Algısını Etkileyen Faktörler Ölçeği (SBAEFÖ) alt boyutlarına ait iç tutarlılık katsayıları (Cronbach's α ve McDonald's ω)

Alt Boyut	Madde Sayısı	Cronbach's α	McDonald's ω
Psikolojik	4	0.87	0.88
Fiziksel-Biyolojik	4	0.86	0.87
Sosyo-Kültürel	4	0.88	0.89
Çevresel	4	0.82	0.83
Ekonomik	4	0.84	0.85
Toplam Ölçek	20	0.94	0.95

SBAEFÖ'nün iç tutarlılık düzeyi, klasik kurama dayalı Cronbach's Alpha (α) ve modern psikometrik yaklaşımların önerdiği McDonald's Omega (ω) katsayıları ile incelenmiştir (Tablo 7). Analiz sonuçlarına göre; alt boyutların Cronbach's Alpha değerleri .82 ile .88, McDonald's Omega değerleri ise .83 ile .89 aralığında değişim göstermektedir. Ölçeğin toplamına ilişkin güvenirlik katsayıları ise mükemmel düzeyde ($\alpha = .94$, $\omega = .95$) hesaplanmıştır. Elde edilen tüm değerlerin literatürde kabul gören .70 eşik değerinin üzerinde olması, ölçeğin yüksek iç tutarlılığa sahip olduğunu kanıtlamaktadır. Ayrıca, faktör yüklerine duyarlı olması nedeniyle güvenirlik kestiriminde daha sağlam bir ölçüt kabul edilen McDonald's Omega katsayılarının, Cronbach's Alpha değerlerinden sistematik olarak yüksek seyretmesi; ölçeğin yapısal tutarlılığının ve ölçüm kararlılığının güçlü olduğunu teyit etmektedir.

Tablo 8. Doğrulamalı faktör analizine (CFA) ait uyum indeksleri

İndeks	Değer
χ^2 / sd	976 / 160 = 6.10
CFI	0.998
TLI	0.998
RMSEA (scaled)	0.059
RMSEA %95 GA	0.055 – 0.062
SRMR	0.024

Beş faktörlü ve 20 maddeden oluşan ölçüm modelinin yapısal geçerliği, sıralı (ordinal) veriler için en güçlü kestirici olan DWLS yöntemiyle test edilmiştir (Tablo 8). Analiz bulguları; modelin mükemmel düzeyde uyum iyiliğine sahip olduğunu göstermektedir (CFI = .998; TLI = .998; SRMR = .024). χ^2 (scaled) / sd değerinin (6.10), literatürde sıkça önerilen ≤ 5 sınırının üzerinde görünmesine karşın; Hair ve ark. (2014), $N > 1000$ gibi geniş örneklemelerde Ki-kare testinin örneklem büyüklüğüne aşırı duyarlı olduğunu ve bu tür durumlarda model uyumunu değerlendirirken CFI, TLI ve RMSEA gibi indekslerin temel alınması gerektiğini belirtmektedir. Nitekim modelin RMSEA değerinin .059 olarak hesaplanması (%95 GA: .055–.062), kuramsal yapının veri setiyle yüksek düzeyde örtüştüğünü ve faktöriyel yapının doğrulandığını kanıtlamaktadır.

Tablo 9. Korelasyon ve Ayırt Edici Geçerlik Analiz Sonuçları

Alt Boyut	Psikolojik	Fiziksel-Biyolojik	Sosyo-Kültürel	Çevresel	Ekonomik
Psikolojik	0.77	0.495	0.474	0.468	0.428
Fiziksel-Biyolojik	0.495	0.75	0.435	0.523	0.477
Sosyo-Kültürel	0.474	0.435	0.77	0.478	0.490
Çevresel	0.468	0.523	0.478	0.73	0.566
Ekonomik	0.428	0.477	0.490	0.566	0.76

Not: Köşegen üzerindeki koyu değerler, her bir faktörün Ortalama Açıklanan Varyans (AVE) değerinin karekökünü ($\sqrt{AVE}$); köşegen altındaki değerler ise faktörler arası korelasyon katsayılarını göstermektedir.

SBAEFÖ'nün yapısal ayrışma geçerliği, Fornell ve Larcker (1981) kriteri esas alınarak değerlendirilmiştir (Tablo 9). Analiz bulgularına göre; her bir alt boyuta ait AVE karekök değerlerinin (.73 ile .77 aralığında), ilgili satır ve sütundaki tüm ikili faktör korelasyonlarından (.428 ile .566 aralığında) daha yüksek olduğu belirlenmiştir. Gizil yapılar arasındaki korelasyonların, açıklanan varyansın karekökünden düşük kalması, alt boyutların kavramsal olarak birbirinden bağımsız çalıştığını ve ayırt edici geçerliği sağladığı belirlenmiştir.

Tablo 10. Heterotrait–monotrait (HTMT) oranları

Alt Boyutlar	Psikolojik	Fiziksel-Biyolojik	Sosyo-Kültürel	Çevresel	Ekonomik
Psikolojik	—	0.78	0.74	0.69	0.67

Fiziksel-Biyolojik	0.78	—	0.81	0.73	0.71
Sosyo-Kültürel	0.74	0.81	—	0.79	0.75
Çevresel	0.69	0.73	0.79	—	0.77
Ekonomik	0.67	0.71	0.75	0.77	—

SBAEFÖ'nün ayırışma geçerliğine ilişkin en güncel kanıtları sunan HTMT analizi sonuçları Tablo 10'da yer almaktadır. Tablo incelendiğinde, alt boyutlar arasındaki HTMT oranlarının 0.67 ile 0.81 aralığında değiştiği görülmektedir. Hesaplanan tüm değerlerin, ayırışma geçerliği için kritik eşik kabul edilen 0.85 sınırının altında kalması; ölçeği oluşturan faktörlerin (Psikolojik, Fiziksel-Biyolojik, Sosyo-Kültürel, Çevresel, Ekonomik) birbirleriyle ilişkili olmakla birlikte, kavramsal olarak birbirinden net bir şekilde ayırıştığını ve yapısal bağımsızlığın sağlandığını kanıtlamaktadır.

Tablo 11. Son test grubunda (n=1475) ikili demografik değişkenlere göre SBAEFÖ puanlarının t-testi sonuçları

Değişken	Grup	N	Temsili Madde	$\bar{x}$	Ss	t	p	Farkın Yönü
Cinsiyet	Kadın	699	SBAEFÖ 17	3.84	1.14	4.971	<.001*	Kadın >Erkek
	Erkek	776		3.53	1.21			
	Kadın	699	SBAEFÖ 11	4.30	0.83	4.746	<.001*	Kadın >Erkek
	Erkek	776		4.09	0.91			
Milli Sporcu	Evet	302	SBAEFÖ 3	4.25	0.95	6.253	<.001*	Milli > Diğer
	Hayır	1173		3.83	1.05			
	Evet	302	SBAEFÖ 25	4.28	0.96	5.525	<.001*	Milli > Diğer
	Hayır	1173		3.96	1.02			
Spor Seviyesi	Profes-yonel	493	SBAEFÖ 3	4.11	0.99	- 4.986	<.001*	Prof. >Amatör
	Amatör	982		3.82	1.05			
	Profes-yonel	493	SBAEFÖ 25	4.16	0.99	- 4.512	<.001*	Prof. > Amatör
	Amatör	982		3.91	1.04			
Spor Türü	Takım	828	SBAEFÖ 7	4.30	0.86	- 3.188	<.001*	Takım >Bireysel
	Bireysel	647		4.15	0.98			

*p<0,05

SBAEFÖ'nün demografik değişkenlere göre ayırt ediciliğini test etmek amacıyla yürütülen bağımsız örneklem t-testi sonuçları Tablo 11'de özetlenmiştir. Analiz bulguları, ölçeğin farklı sporcu profillerini istatistiksel olarak anlamlı düzeyde ayırt edebildiğini göstermektedir. Cinsiyet değişkeni açısından incelendiğinde; ölçek maddelerinin %90'ında (18 madde) kadın sporcuların başarı algısı puanları, erkek sporculardan anlamlı düzeyde yüksek bulunmuş (p<.001); bu durum, kadın sporcuların başarıyı etkileyen çok boyutlu faktörlere, özellikle çevresel ve ekonomik boyutlara yönelik farkındalıklarının daha gelişmiş olduğuna işaret etmiştir. Ölçeğin yapısal geçerliğini destekleyen bir diğer önemli bulgu performans düzeyi ile ilgilidir; milli sporcular 20

maddenin 19’unda, profesyonel sporcular ise 14’ünde, amatör ve milli olmayan akranlarına kıyasla anlamlı düzeyde daha yüksek ortalamalara sahiptir ($p<.001$). Bu veriler, elit düzeydeki sporcuların başarı faktörlerine atfettikleri önemin arttığını ve ölçeğin performans düzeyine duyarlı bir ölçüm yaptığını kanıtlamaktadır. Ayrıca, spor türü değişkenine göre takım sporları yapan katılımcıların, özellikle sosyal destek ve grup dinamiği ile ilişkili maddelerde (Örn: SBAEFÖ 7) bireysel sporculara göre anlamlı düzeyde yüksek puanlar aldığı saptanmıştır ($p<.001$).

Tablo 12. Esas uygulama grubunda çoklu demografik değişkenlere göre SBAEFÖ puanlarının anova sonuçları

Değişken	Gruplar	Örnek Madde	F	p	Farkın Kaynağı (Tukey) q
Yaş (17 madde anlamlı)	1. 15-18 yaş	SBAEFÖ 17	37.320	< .001*	2, 3, 4> 1 (En genç grup en düşük)
	2. 19-21yaş				
	3. 22-25yaş	SBAEFÖ 3	12.333	< .001*	2> 1, 3, 4 (19-21 yaş zirve)
	4. 26+yaş				
Eğitim (16 madde anlamlı)	1. Lise	SBAEFÖ 17	18.570	< .001*	3> 1, 2 (Üniv. > Lise/Ortaokul)
	2. Ortaokul				
	3. Üniversite	SBAEFÖ 25	14.480	< .001*	3> 1 (Üniv. > Lise)
Spor Yaşı (12 madde anlamlı)	1. ≤3 yıl	SBAEFÖ 3	6.746	< .001*	4> 1, 2 (En tecrübeli en yüksek)
	2. 4-7 yıl				
	3. 8-11 yıl	SBAEFÖ 17	3.315	<.019*	3> 4 (Tecrübeliler bu maddede düşük)
	4. 12+ yıl				
Antrenman Süresi (12 madde anlamlı)	1. ≤4 saat	SBAEFÖ 17	7.440	< .001*	1, 2, 3> 4 (Çok çalışan en düşük)
	2. 5-8 saat				
	3. 9-12 saat	SBAEFÖ 25	4.636	<.003*	4> 1 (Çok çalışan en yüksek)
	4. 13+ saat				

* $p<0,05$

Tablo 12’de sunulan tek yönlü varyans analizi (anova) sonuçları, SBAEFÖ puanlarının demografik değişkenlere göre anlamlı düzeyde farklılaştığını ortaya koymaktadır. Analizlerde özellikle çevresel stres faktörlerine (iklim, rakım vb.) odaklanan SBAEFÖ 17 maddesindeki değişim dikkat çekicidir. Bu maddede, en genç grubun (15-18 yaş) puanlarının diğer gruplardan anlamlı düzeyde düşük olduğu görülmüştür ($p<.001$); bu durum, yaşça küçük sporcuların genellikle yerel liglerde mücadele etmeleri ve farklı coğrafi koşullara maruz kalmamaları nedeniyle çevresel faktörlere dair farkındalıklarının henüz gelişmemiş olmasıyla açıklanabilir. Benzer şekilde, spor yaşı en yüksek (12+ yıl) ve antrenman yükü en ağır (13+ saat) olan elit grubun da aynı maddede görece düşük puanlar sergilediği saptanmıştır. Bu bulgu, orta düzey deneyime sahip sporcuların çevresel koşullardan en fazla etkilenen grup olduğunu; elit sporcuların ise yıllar süren antrenman

adaptasyonları sayesinde zorlu koşullara karşı çevresel dayanıklılık geliştirdiklerini ve performanslarının dışsal faktörlerden daha az etkilendiğini göstermektedir.

4. Tartışma

Bu araştırma, sportif başarıyı etkileyen faktörleri tekil ve izole değişkenler yerine biyopsikososyal, ekonomik ve çevresel bir ekosistem bütünlüğü içinde değerlendirmeyi amaçlayan "Sportif Başarı Algısını Etkileyen Faktörler Ölçeği (SBAEFÖ)"nin geliştirilmesi ve psikometrik özelliklerinin sınanması amacıyla yürütülmüştür. Engel (1977)'in Biyopsikososyal Modeli temel alınarak kurgulanan 5 faktörlü yapının (Psikolojik, Fiziksel-Biyolojik, Sosyo-Kültürel, Çevresel, Ekonomik), Türk spor kültürü örnekleminde yüksek yapı geçerliğine sahip olduğu, toplam 1601 katılımcıdan elde edilen görgül kanıtlarla doğrulanmıştır.

Ölçek geliştirme çalışmalarında, teorik madde havuzunun istatistiksel işlevliliğinin test edilmesi yapı geçerliğinin ön koşuludur (Comrey ve Lee, 1992). Araştırmanın pilot uygulama (ön test) aşamasında, Elazığ ilinde aktif spor yapan 126 katılımcıdan elde edilen veriler üzerinde yapılan madde analizlerinde; madde-toplam korelasyonları zayıf olan ve binişiklik gösteren 5 madde (SBAEFÖ4, SBAEFÖ8, SBAEFÖ15, SBAEFÖ20, SBAEFÖ24) tespit edilmiştir. Tabachnick ve Fidell (2013)'in, önerdiği .40 faktör yükü eşik değerini karşılamayan bu maddelerin modelden çıkarılmasıyla, ölçüm hatasının minimize edilmesi sağlanmıştır. Artırılan 20 maddelik nihai form, Türkiye'nin 30 büyükşehirinden seçilen 1475 kişilik (Son Test) geniş ve temsili bir örneklem üzerinde sınanmıştır. 25 maddeden 20 maddeye geçiş, bir veri kaybı değil, modelin yapısal sadeliğini güçlendiren bir işlemdir. Nitekim son test grubundan elde edilen Doğrulamalı Faktör Analizi (DFA) sonuçlarında, kalan maddelerin standartlaştırılmış faktör yüklerinin $\beta=0.41$ ile 0.87 aralığında güçlü değerlere ulaştığı ve her bir maddenin t-değerlerinin $<.001$ düzeyinde istatistiksel olarak anlamlı ($p<.001$) olduğu görülmüştür. Maddelerin faktör yüklerinin bu düzeyde olması, ölçeğin yapısal tutarlılığını kanıtlamaktadır (Hair ve ark., 2014).

Analizlerde Likert tipi verilerin sıralı (ordinal) yapısına uygun olan DWLS (Diagonally Weighted Least Squares) kestirim yönteminin kullanılması, model uyumunun doğru şekilde hesaplanmasını sağlamıştır. Elde edilen uyum indeksleri ($CFI=.998$, $TLI=.998$, $SRMR=.024$), Hu ve Bentler (1999), ile Marsh ve ark., (2004), belirlediği "mükemmel uyum" kriterlerini karşılamaktadır. Sportif başarıyı etkileyen faktörleri ölçmek amacıyla geliştirilen bu yeni aracın, uluslararası literatürde yer alan benzer amaçlı ölçeklerle karşılaştırılması, SBAEFÖ'nün yapısal özgünlüğünü ortaya koymaktadır. Örneğin, uluslararası alanyazında sıklıkla başvurulan "Athletic Coping Skills Inventory" (ACSI) veya "Sports Success Scale" (SSS) gibi ölçme araçları incelendiğinde; bu ölçeklerin genellikle sadece kaygı yönetimi, hedef yönelimi ve zihinsel dayanıklılık gibi spesifik "psikolojik" değişkenlerle sınırlı kaldığı görülmektedir. Buna karşın SBAEFÖ; başarıyı salt bilişsel bir süreç olarak değerlendiren yaklaşımların ötesine geçerek; fiziksel, sosyo-kültürel, çevresel ve ekonomik faktörleri biyopsikososyal bir bütünlük içinde ölçebilen 20 maddelik kompakt ve kapsamlı bir psikometrik yapı sunarak mevcut uluslararası araçlardan ayrılmaktadır. Özellikle RMSEA değerinin .059 olarak hesaplanması, modelin veri setine yüksek düzeyde uyum sağladığını göstermektedir. Bu noktada, elde edilen yüksek uyum iyiliği değerlerinin, sıralı (ordinal) verilerde kullanılan DWLS kestirim yönteminin doğası gereği beklenen bir durum olduğu da literatürde belirtilmektedir (DiStefano ve Morgan, 2014). DWLS yönteminin doğası gereği CFI değerlerinin yüksek çıkması beklenen bir durumdur, bu nedenle RMSEA ve SRMR değerlerine odaklanılması daha muhafazakâr bir değerlendirme sağlar. Bu bulgu literatürle kıyaslandığında; Karafil ve ark., (2021) Sporda başarı amacı ölçeği uyarlamasında RMSEA değerinin .076, CFI değerinin ise .96 olduğu görülmektedir. Benzer şekilde Raedeke ve Smith (2001)'in geliştirdiği Sporcu Tükenmişlik Ölçeği çalışmalarında RMSEA değerleri genellikle .070-.080 bandında raporlanmıştır. SBAEFÖ'nün .059 düzeyindeki RMSEA ve .998 düzeyindeki CFI değerleri, geliştirilen ölçeğin Türk sporcusunun bilişsel yapısına ve kültürel

kodlarına, Batı kaynaklı uyarılama ölçeklere kıyasla istatistiksel olarak daha güçlü bir uyum sağladığını ortaya koymaktadır.

Çalışmanın literatüre sağladığı en somut katkı, "Ekonomik Faktörler" boyutunun sportif başarı algısında açıkladığı varyansın yüksekliğidir. Analiz bulgularına göre, Ekonomik boyutun Ortalama Açıklanan Varyans (AVE) değerinin .50 eşik değerinin üzerinde olması (Fornell ve Larcker, 1981) ve bu boyutu oluşturan maddelerin faktör yüklerinin yüksekliği, ekonomik refahın başarı üzerinde şansa bağlı değil, yapısal bir etkisi olduğunu kanıtlamaktadır. Ayrıca bu boyutun Bileşik Güvenirliğinin (CR) .80'in üzerinde hesaplanması, ekonomik faktörlerin (malzeme, sponsorluk, finansal kaygı) sporcular tarafından tutarlı bir şekilde "başarı kriteri" olarak algılandığını göstermektedir. Bu istatistiksel tablo, Genç (2022)'in Avrupa futbol akademilerinde "finansal yapının sportif başarıyı %60 oranında açıkladığı" yönündeki makro bulgusunu, mikro ölçekte doğrulamaktadır. Benzer şekilde Ulun (2016), mali performansın sportif başarı üzerindeki belirleyiciliğini şirketleşen kulüpler üzerinden ortaya koyarken; De Bosscher ve ark., (2006), makro düzeydeki spor politikalarının ve finansal kaynak aktarımının uluslararası başarıyı doğrudan şekillendirdiğini belirtmektedir. Zeren (2014) ve Güngör (2014), gibi araştırmacıların vurguladığı "finansal sürdürülebilirlik" kavramı, SBAEFÖ'nün ekonomik boyutundaki yüksek faktör yükleriyle desteklenmiştir. Geleneksel başarı motivasyonu ölçekleri (Hasırcı, 1998) başarıyı sadece içsel motivasyonla açıklarken, SBAEFÖ; ekonomik desteğin sporcunun psikolojik odaklanması için önemli bir ön koşul olduğuna dair görgül kanıtlar sunmuştur. Nitekim bu boyutta elde edilen yüksek faktör yükleri ve AVE değerleri, finansal refahın başarı üzerinde yapısal bir etkisi olduğunu kanıtlamaktadır. Bu tablo, biyopsikososyal yaklaşımın 'ekonomik imkanların psikolojik süreçler üzerindeki ön koşul olma' prensibiyle teorik bir uyum sergilemektedir.

Ölçeğin "Çevresel Faktörler" boyutu, sporcunun antrenman yaptığı fiziksel koşulların performansı doğrudan yordadığını göstermiştir. Bu boyuttaki maddelerin iç tutarlılık katsayısının (α) .82-.88 aralığında (yüksek güvenirlik) çıkması; tesis, ulaşım ve ekipman kalitesinin sporcular için "olmazsa olmaz" bir başarı bileşeni olduğunu teyit etmektedir. Bu sonuç, Aslan (2019)'ın, kayak branşında "tesisleşmenin başarıyı doğrudan etkilediği" bulgusuyla ve Yüce (2022)'nin, basketbolculardaki tespitleriyle birebir örtüşmektedir. Sotiriadou ve Shilbury (2009), tesis erişiminin yetenek gelişimindeki kritik rolüne dikkat çekmiştir. Türkiye gibi gelişmekte olan spor sistemlerinde (Sunay, 2021), çevresel kısıtlılıkların başarı engelleyicisi olduğu gerçeği, SBAEFÖ'nün $AVE \geq .50$ değerine sahip Çevresel boyutuyla istatistiksel bir temele oturtulmuştur. Bu bulgu, çevresel destek sistemlerinin, antrenman kalitesinin ve motivasyonun sporcuların başarısını doğrudan ve pozitif yönde etkilediğini vurgulayan güncel araştırmalarla da güçlü bir şekilde desteklenmektedir (Liu ve Fu, 2024; Yang ve ark., 2024). Çevresel faktörlerin başarıyı yordama gücü, sporcunun antrenman yaptığı ekosistemin performansı doğrudan şekillendirdiğini göstermektedir. Bu bulgu, organizmanın başarısının içinde bulunduğu fiziksel çevrenin niteliğinden bağımsız düşünülmemeyeceği yönündeki biyopsikososyal tezi sayısal verilerle desteklemektedir.

Araştırmada "Psikolojik Faktörler" boyutu, literatürle uyumlu olarak başarının temel taşıdır. Yakın zamanlı bir meta-analiz çalışması da psikolojik yetkinliklerin (motivasyon, öz-yeterlik, sorumluluk vb.) sporcu performansını belirgin şekilde artırdığını ortaya koyarak, bu boyutun spordaki merkezi rolünü bir kez daha doğrulamıştır (Ayrancı ve Aydın, 2025). Ancak çalışmanın özgünlüğü, bu boyutun "Sosyo-Kültürel" boyutla ilişkisinin istatistiksel netliğidir. Analizlerde bu iki boyut arasındaki Heterotrait-Monotrait (HTMT) oranının .85 eşik değerinin altında kalması (Henseler ve ark., 2015); sporcunun kendi içsel psikolojisi (kaygı, özgüven) ile dışsal sosyal desteğin (aile, antrenör) birbirine karışmadığını, ölçeğin bu iki yapıyı net bir şekilde ayırt ettiğini kanıtlamaktadır. Varol (2024) ve Çorba (2024), psikolojik faktörlerin önemini vurgularken; Şahin (2023), özgüven ve kaygı dengesinin performans üzerindeki kritik rolüne işaret etmiştir. Aydemir (2023) ise stres yönetimine dikkat çekmiştir. Bu araştırma bulgularında yüksek McDonald's Omega ($\omega=.95$) değeri, bu faktörlerin hatasız ölçüldüğünü göstermektedir. Başgöl (2021)'ün, belirttiği

kültürel uyum süreci, Sosyo-Kültürel boyuttaki maddelerin yüksek t-değerleri ($p < .001$) ile desteklenmiştir. Ziyagil ve ark. (2012) ise spor ortamındaki olumsuz sosyal faktörlerin performans üzerindeki engelleyici etkisine dikkat çekmiştir. Elde edilen bulgular, aile desteği ve sosyal çevrenin başarı üzerindeki yordayıcı etkisini ortaya koymaktadır.

Ölçeğin güvenirlik analizlerinde, klasik Cronbach's Alpha katsayısının ötesine geçilerek modern yöntemler kullanılmıştır. Elde edilen Total $\alpha = .94$ ve faktör yüklerine duyarlı McDonald's Omega (ω) = .95 değerleri, ölçeğin iç tutarlılığının mükemmel düzeyde olduğunu göstermektedir (Hayes ve Coutts, 2020). Literatürde (Örn: Kişilik ve Performans; Ünver, 2023; İletişim Becerileri; Korkut Owen ve Bugay, 2014) raporlanan güvenirlik katsayıları genellikle .70-.85 aralığında seyrederken; SBAEFÖ'nün .95 düzeyindeki güvenirliği ve Yapı Güvenirliği (CR) değerlerinin .80-.87 aralığında olması, ölçeğin ölçüm hatasından arınık, kararlı ve tekrarlanabilir sonuçlar ürettiğine dair güçlü kanıtlar sunmaktadır. Ölçeğin yapı geçerliği ve güvenirliğinin yanı sıra, alandaki farklı grupları istatistiksel olarak ayırt edebilme yeteneği, ölçme aracının sahada kullanılabilirliği açısından kritik bir göstergedir. Esas uygulama grubundan ($N=1475$) elde edilen bulgular, SBAEFÖ'nün sporcu profillerine göre hassas ölçümler yapabildiğini ortaya koymaktadır.

İlk olarak, Cinsiyet değişkeni incelendiğinde; kadın sporcuların ölçek maddelerinin büyük çoğunluğunda (18 madde) erkeklere göre istatistiksel olarak anlamlı düzeyde daha yüksek puanlara sahip olduğu görülmüştür. Örneğin, SBAEFÖ 17 (Aşırı sıcak/soğuk/nemli hava koşulları veya yüksek rakım (yüksek irtifa) gibi çevresel etmenler, antrenman ve maç performansını düşürür.) maddesinde kadınların ortalaması $\{X\}=3.84$ iken erkeklerin ortalaması $\{X\}=3.53$ olarak gerçekleşmiş ve aradaki fark yüksek düzeyde anlamlı bulunmuştur ($t = 4.971$, $p < .001$). Nitekim güncel literatür, kadın sporcuların başarılarında ekonomik gelişim, politika desteği ve çevresel şartların ne derece kritik bir rol oynadığını açıkça belirtmektedir (Wang ve ark., 2025). Bu durum, kadın sporcuların sporda karşılaştıkları yapısal engeller (finansal eşitsizlik, tesis erişim sorunları vb.) nedeniyle, başarıyı etkileyen dışsal faktörlere karşı farkındalıklarının erkeklerden daha yüksek olmasıyla açıklanabilir; nitekim güncel literatürde kadın sporcuların başarılarında ekonomik gelişim, politika desteği ve çevresel şartların ne derece kritik bir rol oynadığı açıkça belirtmektedir.

İkinci ve en çarpıcı bulgu, performans düzeyi (Milli sporcu ve profesyonellik) ile ilgilidir. SBAEFÖ, elit performans düzeyini amatör düzeyden net bir şekilde ayırmıştır. Milli sporcuların puanları, 20 maddenin 19'unda milli olmayanlara göre anlamlı derecede yüksektir. Özellikle SBAEFÖ 3 (Antrenör ve takım arkadaşlarının beklentilerinden ötürü baskı hissettiğimde duygularımı kontrol edebilirim.) maddesinde Milli sporcuların ortalaması ($\{X\}=4.25$), diğer gruba ($\{X\}=3.83$) göre oldukça yüksek bir fark sergilemiştir ($t = 6.253$, $p < .001$). Benzer şekilde Profesyonel sporcular, SBAEFÖ 3 ($t = -4.986$, $p < .001$) ve SBAEFÖ 25 ($t = -4.512$, $p < .001$) maddelerinde amatör sporculardan anlamlı düzeyde yüksek puan almıştır. Bu istatistiksel kanıtlar, elit sporcuların başarıya giden yolda sadece yeteneğin değil; ekonomik gücün ve çevresel şartların bir bütün olduğunu bizzat deneyimlediklerini doğrulamaktadır. Bu sonuç, Genç (2022)'in profesyonel akademilerdeki başarı kriterleri üzerine yaptığı tespitlerle örtüşmektedir. Ayrıca spor türü açısından takım sporları yapanların, bireysel sporculara göre özellikle "sosyal ve çevresel" maddelerde daha yüksek puan aldığı saptanmıştır. Örneğin SBAEFÖ 7 (Sağlığıma uygun bir antrenman programı sakatlanma riskimi azaltır.) maddesinde takım sporcularının ortalaması ($\{X\}=4.30$), bireysel sporculardan ($\{X\}=4.15$) anlamlı düzeyde yüksektir ($t = -3.188$, $p = .001$). Bu fark, takım sporlarının doğasındaki "sosyal destek" ve "grup dinamiği" mekanizmalarının, sporcuların faktör algısını güçlendirdiği şeklinde yorumlanabilir (Carron ve ark., 2002).

Son olarak, gelişimsel faktörler (yaş ve antrenman süresi) incelendiğinde; iklimsel koşullar ve rakım gibi çevresel değişkenlerin performansa etkisini ölçen SBAEFÖ 17 maddesindeki ("Aşırı sıcak/soğuk... veya yüksek rakım...") değişim dikkat çekicidir. Bu maddede en genç grubun (15-18 yaş) ortalamasının ($\{X\}=3.21$) düşük çıkması, bu yaş grubundaki sporcuların henüz ulusal düzeyde deplasmanlı lig tecrübelerinin sınırlı olması ve farklı iklim/coğrafi koşullarla yeterince

karşılaşmamaları (maruziyet eksikliği) ile açıklanabilir.

Öte yandan, antrenman süresi ve deneyimi en yüksek olan elit grubun da bu maddede düşük ortalamaya ($\{X\}=3.29$) sahip olması paradoksal değil, fizyolojik adaptasyonun bir sonucudur. Elit sporcuların zorlu çevresel koşullara (hipoksi, sıcaklık stresi vb.) karşı fizyolojik toleranslarının yüksek olması ve profesyonel süreçte bu tür dış faktörlerle baş etme stratejilerini (aklimatizasyon, sıvı dengesi yönetimi) geliştirmiş olmaları, çevresel faktörlerin performansları üzerindeki negatif etkisini minimize etmektedir. Bu bulgu, orta deneyim grubundaki sporcuların çevresel değişimlerden en fazla etkilenen grup olduğunu; deneyim arttıkça çevresel stresörlere karşı bir tür "bağışıklık" veya uyum geliştirildiğini ortaya koymaktadır.

5. Sonuç

Sonuç olarak bu araştırma, sportif başarıyı etkileyen faktörleri tek boyutlu yaklaşımların ötesine taşıyarak; psikolojik, fiziksel, sosyo-kültürel, çevresel ve ekonomik boyutlarıyla biyopsikososyal bir ekosistem içinde değerlendirebilen "Sportif Başarı Algısını Etkileyen Faktörler Ölçeği (SBAEFÖ)"ni literatüre kazandırmıştır. Toplam 1601 katılımcıdan elde edilen verilerin analizi, ölçeğin 5 alt boyut ve 20 maddeden oluşan nihai yapısının mükemmel uyum indeksleri ($CFI=.998$, $RMSEA=.059$, $SRMR=.024$) sergilediğini kanıtlamıştır. Ölçeğin iç tutarlılığı hem klasik ($\alpha=.94$) hem de modern ($\omega=.95$) yöntemlerle yüksek düzeyde güvenilir bulunurken; AVE değerlerinin .50 eşiğini aşması ve HTMT oranlarının .85'in altında kalması, yapının yakınsak ve ayrışma geçerliğini doğrulamıştır.

Araştırmanın çıktılarından biri, SBAEFÖ'nün sporcu profillerine duyarlı ayırt edici gücüdür. Kadın sporcuların çevresel ve ekonomik faktörlere yönelik farkındalıklarının erkeklerden anlamlı düzeyde yüksek olduğu; milli ve profesyonel sporcuların ise amatör akranlarına kıyasla başarı faktörlerini (özellikle SBAEFÖ 3, 19, 23, 25) daha bütünleşik ve üst düzeyde algıladıkları saptanmıştır. Ayrıca ölçeğin gelişimsel süreçlere hassasiyeti sayesinde, genç sporcuların maruziyet eksikliği ile tecrübeli sporcuların çevresel adaptasyon kapasiteleri (SBAEFÖ 17) istatistiksel olarak ayırt edilebilmiştir. İstatistiksel bulgular, sportif başarıda bireysel yeteneğin yanı sıra ekonomik imkanların ve çevresel altyapının da en az psikolojik faktörler kadar belirleyici olduğunu ortaya koyarak, performansın organizmanın biyolojik sınırlarından finansal-mekânsal imkanlara uzanan geniş bir spektrumda şekillendiği tezini desteklemektedir.

Güçlü metodolojik yapısına rağmen araştırmanın bazı sınırlılıkları bulunmaktadır. Çalışmanın kesitsel tarama modeline dayanması, değişkenler arasındaki ilişkilerin nedensellikten ziyade korelasyonel bağlamda yorumlanmasını gerektirmektedir. Öz bildirime dayalı veri toplama süreci, sosyal istenirlik algısı ve tek düze cevaplama eğilimi riskini barındırabilir. Ayrıca örneklemin Türkiye'nin 30 büyükşehri ile sınırlı olması, bulguların farklı kültürel ve ekonomik yapılara genellenebilirliği açısından kültürlerarası çalışmalarla desteklenmesi ihtiyacını doğurmaktadır.

Elde edilen sonuçlar doğrultusunda şu öneriler sunulabilir: Uygulayıcılar ve politika yapıcılar; elit sporcu havuzlarını belirlerken adayların sadece fiziksel özelliklerini değil, SBAEFÖ aracılığıyla psikososyal ve ekonomik başarı algılarını da bir kriter olarak değerlendirebilirler. Antrenörler, özellikle çevresel uyum maddelerinde düşük puan alan sporculara yönelik önleyici programlar geliştirmeli; yerel yönetimler ise kadın branşlarına yönelik tesisleşme ve malzeme desteğini iyileştirmelidir. Araştırmacılar için ise ölçeğin farklı dillere uyarlanarak kültürlerarası karşılaştırmalar yapılması, boylamsal analizlerle başarı algısındaki zamansal değişimlerin izlenmesi ve SBAEFÖ puanları ile somut performans çıktıları arasındaki kriter geçerliğinin sınanması alana önemli katkılar sağlayacaktır. Özellikle yaşa ve deneyime bağlı olarak çevresel faktörlere verilen tepkilerdeki farklılaşmanın nedenlerini anlamak adına nitel yöntemlerle desteklenen karma desenli çalışmaların yürütülmesi tavsiye edilmektedir.

Teşekkür: Bu çalışmaya katılan tüm katılımcılara teşekkür ederiz.

Finansman: Bu araştırma, kamu, ticari veya kâr amacı gütmeyen kuruluşlardan herhangi bir özel destek almamıştır.

Çıkar Çatışması: Yazarlar herhangi bir çıkar çatışmasının olmadığını beyan eder.

Veri Erişilebilirliği: Bu çalışmada kullanılan ve/veya analiz edilen veri setleri, ilgili kurumlardan gerekli izinlerin alınması koşuluyla, sorumlu yazardan makul bir talep üzerine temin edilebilir.

Yazar Katkı Beyanı: Çalışmanın kavramsallaştırılması ve tasarımı: M.K., F.Y., E.G. Literatür taraması: M.K., F.Y., D.K. Veri toplama süreci: F.Y., E.G., D.K. Veri analizi ve yorumlanması: M.K., F.Y., E.G. Yazım—ilk taslağın hazırlanması: M.K., F.Y. Yazım—inceleme ve düzenleme: M.K., F.Y., E.G., D.K. Tüm yazarlar makalenin son halini okumuş, gözden geçirmiş ve yayınlanmasını onaylamıştır.

Üretken Yapay Zekâ Kullanımı: Bu çalışmanın hazırlanmasında herhangi bir üretken yapay zekâ aracı kullanılmamıştır. Tüm içerik yazarların akademik katkılarıyla oluşturulmuştur.

KAYNAKLAR

Aslan, H. T. (2019). *Kayak alp disiplininde ülkelerin sportif başarı durumları ile kış turizmi potansiyelinin incelenmesi*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Atatürk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzurum.

Aydemir, M. (2023). *Elit atletizm sporcularında psikofizyolojik stres ve kaygı düzeyi ile sportif başarı ilişkisinin incelenmesi*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Karaman.

Ayrancı, M., & Aydın, M. K. (2025). The complex interplay between psychological factors and sports performance: A systematic review and meta-analysis. *PLoS One*, 20(8), e0330862. <https://doi.org/10.1371/journal.pone.0330862>

Baker, J., & Horton, S. (2004). A review of primary and secondary influences on sport expertise. *High Ability Studies*, 15(2), 211–228. <https://doi.org/10.1080/1359813042000314781>

Başgöl, Ö. (2021). *Göçmen sporcuların adaptasyon yetenekleri ve sportif başarıları ile sosyal, kültürel uyumlar arasındaki ilişkide kültürü özümsemenin rolü: Bir kültürel spor psikolojisi yaklaşımı*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Iğdır Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Beden Eğitimi ve Spor Anabilim Dalı, Iğdır.

Carron, A. V., Colman, M. M., Wheeler, J., & Stevens, D. (2002). Cohesion and performance in sport: A meta analysis. *Journal of Sport and Exercise Psychology*, 24(2), 168-188.

Cattell, R. B. (1978). *The scientific use of factor analysis in behavioral and life sciences*. Plenum Press.

Comrey, A. L., & Lee, H. B. (1992). *A first course in factor analysis* (2nd ed.). Lawrence Erlbaum.

Creswell, J. W. (2014). *Research design: Qualitative, quantitative, and mixed methods approaches* (4th ed.). SAGE Publications.

Çorba, Ö. B. (2024). *Okçuluk branşında kadet, genç ve büyük yaş kategorilerinde durumluk ve sürekli kaygı düzeylerinin sportif başarıya etkisinin incelenmesi*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Akdeniz Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Antalya.

Davis, L. L. (1992). Instrument review: Getting the most from a panel of experts. *Applied Nursing Research*, 5(4), 194-197. [https://doi.org/10.1016/S0897-1897\(05\)80008-4](https://doi.org/10.1016/S0897-1897(05)80008-4)

De Bosscher, V., De Knop, P., Van Bottenburg, M., & Shibli, S. (2006). A conceptual framework for analysing sports policy factors leading to international sporting success. *European Sport Management Quarterly*, 6(2), 185–215. <https://doi.org/10.1080/16184740600955087>

DiStefano, C., & Morgan, G. B. (2014). A comparison of diagonal weighted least squares robust estimation techniques for ordinal data. *Structural Equation Modeling: A Multidisciplinary Journal*, 21(3), 425–438. <https://doi.org/10.1080/10705511.2014.915373>

Engel, G. L. (1977). The need for a new medical model: a challenge for biomedicine. *Science*, 196(4286), 129–136. <https://doi.org/10.1126/science.847460>

Field, A. (2013). *Discovering statistics using IBM SPSS statistics* (4th ed.). Sage.

Fornell, C., & Larcker, D. F. (1981). Evaluating structural equation models with unobservable variables and measurement error. *Journal of Marketing Research*, 18(1), 39–50. <https://doi.org/10.2307/3151312>

Genç, T. (2022). *The impact of youth academies on financial and sporting success of the leading associations in European football*. Yayınlanmamış doktora tezi, Kadir Has Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, İstanbul.

Gençlik ve Spor Bakanlığı [GSB]. (2025). Türkiye geneli lisanslı sporcu istatistikleri ve branş dağılımı. T.C. Gençlik ve Spor Bakanlığı.

Güngör, A. (2014). Futbol endüstrisinde sportif başarı ile finansal performans arasındaki ilişkinin analizi ve Türkiye uygulaması. *Sosyal Bilimler Dergisi*, (1), 16-36.

Hair, J. F., Black, W. C., Babin, B. J., & Anderson, R. E. (2014). *Multivariate data analysis* (7th ed.). Pearson.

Hasırcı, S. (1998). *Sporda başarı ve başarısızlığı etkileyen içsel ve dışsal nedenler (Denetim Odağı)*. Ege Üniversitesi Basımevi.

Hayes, A. F., & Coutts, J. J. (2020). Use omega rather than Cronbach's alpha for estimating reliability. But.... *Communication Methods and Measures*, 14(1), 1-24. <https://doi.org/10.1080/19312458.2020.1718629>

Henseler, J., Ringle, C. M., & Sarstedt, M. (2015). A new criterion for assessing discriminant validity in variance-based structural equation modeling. *Journal of the Academy of Marketing Science*, 43(1), 115-135. <https://doi.org/10.1007/s11747-014-0403-8>

Hu, L., & Bentler, P. M. (1999). Cutoff criteria for fit indexes in covariance structure analysis: Conventional criteria versus new alternatives. *Structural Equation Modeling: A Multidisciplinary Journal*, 6(1), 1-55. <https://doi.org/10.1080/10705519909540118>

Karafil, A. Y., Ulaş, M., & Akgül, M. H. (2021). Sporda başarı amacı ölçeği: Alt yapı sporcularına (9-18 yaş) yönelik geçerlilik ve güvenilirlik çalışması. *CBÜ Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 16(1), 46-58. <https://doi.org/10.33459/cbubesbd.947136>

Korkut-Owen, F., & Bugay, A. (2014). İletişim becerileri ölçeği'nin geliştirilmesi: Geçerlik ve güvenilirlik çalışması. *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 10(2), 51-64. <https://doi.org/10.17860/efd.95021>

Liu, H., & Fu, S. (2024). Optimizing sports performance in China: Investigating the influence of training, recovery, motivation, and environmental support within a moderation-mediation framework. *Heliyon*, 10(18), e37942. <https://doi.org/10.1016/j.heliyon.2024.e37942>

Marsh, H. W., Hau, K., & Wen, Z. (2004). In search of golden rules: Comment on hypothesis-testing approaches to setting cutoff values for fit indexes and dangers in overgeneralizing Hu and Bentler's findings. *Structural Equation Modeling*, 11(3), 320-341. http://dx.doi.org/10.1207/s15328007sem1103_2

Podsakoff, P. M., MacKenzie, S. B., Lee, J. Y., & Podsakoff, N. P. (2003). Common method biases in behavioral research: A critical review of the literature and recommended remedies. *Journal of Applied Psychology*, 88(5), 879-903. <https://doi.org/10.1037/0021-9010.88.5.879>

Raedeke, T. D., & Smith, A. L. (2001). Development and preliminary validation of an athlete burnout measure. *Journal of Sport & Exercise Psychology*, 23(4), 281-306. <https://doi.org/10.1123/jsep.23.4.281>

Sotiriadou, K., & Shilbury, D. (2009). Australian elite athlete development: An organisational perspective. *Sport Management Review*, 12(3), 137-148. <https://doi.org/10.1016/j.smr.2009.01.002>

Sunay, H. (2021). *Uluslararası karşılaştırmalı spor yönetim sistemleri*. Gazi Kitabevi.

Şahin, A. (2023). Sporda özgüven. E. A. Uluç (Ed.), *Spor bilimleri üzerine araştırmalar-VI* içinde (ss. ilgili sayfalar). Özgür Yayınları. <https://doi.org/10.58830/ozgur.pub246.c1060>

Şirin, E. F., Çağlayan, H. S., Çetin, M. Ç., & İnce, A. (2008). Spor yapan lise öğrencilerin spora katılım motivasyonlarına etki eden faktörlerin belirlenmesi. *Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 2(2), 98-110.

Tabachnick, B. G., & Fidell, L. S. (2013). *Using multivariate statistics* (6th ed.). Pearson.

Tekin, M., & Sanioğlu, A. (2004). Selçuk Üniversitesi Karaman Beden Eğitimi ve Spor Yüksek Okulunu kazanan ve kazanamayan adayların başarılarının ve başarısızlıklarının değerlendirilmesi. *Selçuk Üniversitesi Sosyal*

Bilimler Enstitüsü Dergisi, (12), 339-345.

The jamovi project. (2024). *jamovi* (Version 2.5) [Computer Software]. Retrieved from <https://www.jamovi.org>

Ulun, C. (2016). *Türkiye'de şirketleşen ve halka arz edilen futbol kulüplerinin sportif başarı ve mali performans analizleri*. Yayımlanmamış doktora tezi, Gazi Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

Ünver, D. (2023). Spor psikolojisinde kişilik ve performans. E. A. Uluç & M. Yıldız (Ed.), *Spor bilimleri alanında güncel yaklaşımlar II* içinde (1-11). Özgür Yayınları. <https://doi.org/10.58830/ozgur.pub394.c1789>

Varol, İ. (2024). *Geleneksel güreş sporcularının kişilik özellikleri, psikolojik sağlamlık durumları ve sportif başarı motivasyonu arasındaki ilişkinin incelenmesi*. Yayımlanmamış doktora tezi, Burdur Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Burdur.

Wang, S., Shen, M., Li, P., & Liu, H. (2025). Factors related to the success in women's football: A systematic review. *Frontiers in Sports and Active Living*, 7, 1602457. <https://doi.org/10.3389/fspor.2025.1602457>

Yang, P., Xu, R., & Le, Y. (2024). Factors influencing sports performance: A multi-dimensional analysis of coaching quality, athlete well-being, training intensity, and nutrition with self-efficacy mediation and cultural values moderation. *Heliyon*, 10(17), e36646. <https://doi.org/10.1016/j.heliyon.2024.e36646>

Yüce, A. (2022). Elit yıldız basketbolcuların sportif başarı düzeylerinin farklı değişkenler açısından incelenmesi. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Kütahya Dumlupınar Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Kütahya.

Zeren, F. (2014). Futbol kulüplerinin sportif başarılarının hisse senedi fiyatlarına etkisi. Yayımlanmamış doktora tezi, Sakarya Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sakarya.

Ziyagil, M. A., Bilir, P., Çekin, R., & Temur, C. S. (2012). Sporda şiddetin sebepleri ve çözüm önerileri. *CBÜ Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 7(1), 1-14.

EK-1. Sportif Başarı Algısını Etkileyen Faktörler Ölçeği (SBAEFÖ)Nihai Formu

Alt Boyut	Maddeler	Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum
Psikolojik Faktörler	1	Antrenman ve maçlarda dikkatimi toplayıp daha iyi performans gösteririm.				
	2	Antrenman ve maç hedeflerim başarıma doğrudan katkı sağlar.				
	3	Antrenör ve takım arkadaşlarımdan beklentilerinden ötürü baskı hissettiğimde duygularımı kontrol edebilirim.				
	4	Kendime güvenim yüksek olduğunda, antrenman ve maçlarda daha iyi performans sergilerim.				
Fiziksel – Biyolojik Faktörler	5	Branşımın gerektirdiği boy, kilo, vücut yapısı gibi fiziksel özelliklerim performansımı olumlu etkiler.				
	6	Sağlığıma uygun bir antrenman programı sakatlanma riskimi azaltır.				
	7	Dengeli beslenme alışkanlıklarım fiziksel dayanıklılığımı artırır.				
	8	Isınma ve soğuma hareketlerini yapmadığımda performansım olumsuz etkilenir.				
Sosyo-Kültürel Faktörler	9	Ailemden aldığım duygusal destek, sportif hedeflerime ulaşmamı kolaylaştırır.				
	10	Spor yapan arkadaş çevrem, antrenman alışkanlığımı güçlendirerek performansımı olumlu etkiler.				
	11	Başarılı sporcuları örnek almak (rol model) performansımı olumlu etkiler.				
	12	Spor kampları ve grup antrenmanları motivasyonumu artırır.				
Çevresel Faktörler	13	Yaşadığım yerdeki spor salonları ve sahalarla kolay ulaşmak, antrenman düzenimi korumama yardımcı olur.				
	14	Aşırı sıcak/soğuk/nemli hava koşulları veya yüksek rakım (yüksek irtifa) gibi çevresel etmenler, antrenman ve maç performansımı düşürür.				
	15	Antrenman yaptığım ortamın kalitesi (zemin, hijyen, güvenlik vb.) performansımı olumlu etkiler.				
	16	Kullandığım spor ekipmanlarının kalitesi ve erişilebilirliği antrenman kalitemi olumlu etkiler.				
Ekonomik Faktörler	17	Spor malzemelerine ve ekipmana finansal olarak kolaylıkla erişebilmem performansımı destekler.				
	18	Antrenman ve maç masraflarını kendi imkânlarımla karşılayabilmem, düzenli antrenman yapmamı sağlar.				
	19	Sponsorluk, burs veya aile maddi desteği gibi ek ekonomik kaynaklar, sportif hedeflerime ulaşmamı kolaylaştırır.				
	20	Harcamalarımı planlı yapabilmem, antrenman ve maçlarda stresimi düşürerek performansımı artırır.				

Not: Saha uygulamalarında katılımcıların cevaplama yanlılığını önlemek amacıyla alt boyut başlıklarının formdan çıkarılarak uygulanması önerilir.

Ölçek Puanlama Yönergesi: Ölçek 5 alt boyuttan oluşmaktadır. Puanlama yapılırken aşağıdaki madde gruplandırmaları esas alınır:

Psikolojik Faktörler: 1, 2, 3, 4. Maddeler

Fiziksel-Biyolojik Faktörler: 5, 6, 7, 8. Maddeler

Sosyo-Kültürel Faktörler: 9, 10, 11, 12. Maddeler

Çevresel Faktörler: 13, 14, 15, 16. Maddeler

Ekonomik Faktörler: 17, 18, 19, 20. Maddeler